

XIX JORNADES D'ACTUALITZACIÓ TERAPÈUTICA

Taula 2

Abordatge de la Incontinència urinària, optimitzem el flux

Incontinència urinària

Pèrdua involuntària d' orina a través de la uretra, que és objectivament demostrable, en grau suficient per a constituir un problema social o higiènic.

International Continence Society - 1988

Emissió involuntària d'orina a través de la uretra.

International Continence Society - 2002

Pèrdua involuntària d' orina a través de la uretra, en grau suficient per a constituir un problema social o higiènic.

International Continence Society - 2006

Incontinència urinària

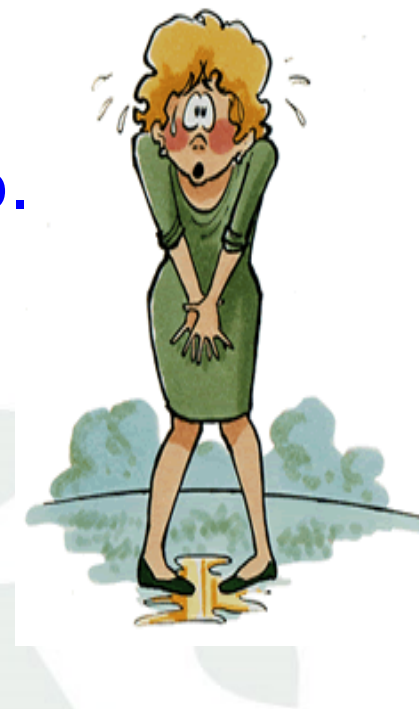
Síntoma: la pèrdua d' orina és percebuda pel pacient.

Signe: es pot objectivar, valorar la seva magnitud i provar per estudi urodinàmic.

Condicció amb entitat pròpia.

Conceptes clau i contradiccions

- Incontinència urinària no és igual a envellir encara que l'edat pot afavorir la seva aparició.
- La incontinència s'ha de tractar i prevenir.
- Es necessari buscar activament els casos.
- Tota incontinència comporta un sentiment de vergonya.

Conceptes clau i contradiccions

- Escassa demanda d'ajuda a les consultes de medicina primària.
- Desconeixement de la prevalença a la població atesa.
- Demanda creixent de material absorbent.
- Alta prevalença de la incontinència a les residències geriàtriques.
- Diversitat de resultats en diferents estudis
- Versemblança lògica amb altres països.

Impacte econòmic

- Personal
- Familiar
- Sanitari
- Institucional
- Estatal

Despeses directes

50,4% de dones > 65 anys amb IU necessiten alguna protecció.¹

Un 20% de dones amb IU > 65 anys utilitzen absorbents i un 4% dels homes.²

Despesa farmacèutica

Despeses indirectes

Despeses intangibles

1-Sánchez González. Aten Primaria 1999

2-Bretones Alcaraz Aten Primaria 1997

Despesa farmacèutica

El Servei Català de la Salut s'ha gastat l'any 2017
128.673.655,71€

✓ Anticolinèrgics	19.963.773,43
✓ Bolquers	76.273.136,27
✓ Pr prostàtics	32.436.746,01

Despesa farmacèutica

Any facturació	Antiespasmòdics urinarios (G04BD)	Fàrmacs utilitzats en la hipertròfia prostàtica benigna (G04C)	Absorbents incontinència urinària (23C0)
2013	18.229.999,06	27.879.938,48	68.497.591,18
2014	19.793.201,54	28.752.536,26	70.694.734,41
2015	20.594.990,84	29.681.709,92	71.940.339,04
2016	20.397.023,08	31.470.009,25	73.544.509,63
2017	19.963.773,43	32.436.746,01	76.273.136,27

Prevalences

Ambdós sexes^{1,2} :

- 60-69 anys 31.7 %, 70-79 anys 35% i > 80 anys: 53.3 %
- 50-90 anys 20.0% dones i 6.9% homes (Estudi ELSA, Anglaterra)

Dones ³ :

- 20-35 anys 22.5 %, 36-50 anys 37,8% i 51 – 65 anys 58.3 %

Comunitat de Madrid⁴ :

- < 65 anys: 15,5% (14,5% en homes i 16,1% en dones) ,65 a 74 anys 13,3% , 75 a 84 anys 16% i en>de 84 anys 26,3%
- Leganés⁵ > 65 anys: 14% en homes i del 30% en dones

Residencia geriàtriques⁶

- 62,75% (66,26% dones i 47,36% en homes)

1-Sánchez González . Aten Primaria -1999

2- Lee DM- BMJ 2018

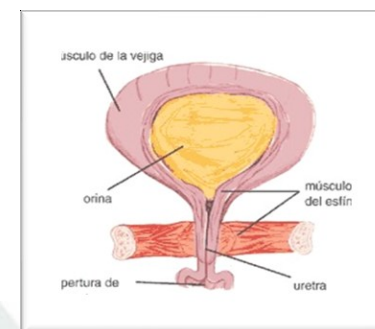
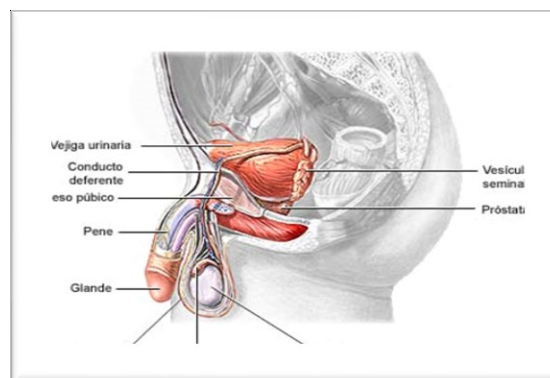
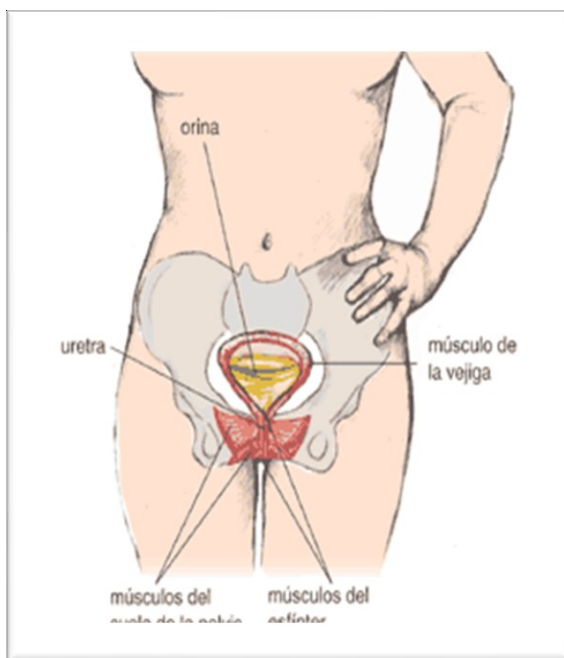
3-Bretones Alcaraz Aten Primaria 1997

4-JM Martin 1996

5-Zunzunegui Aten Primaria 2003

6- Boado A; 2012

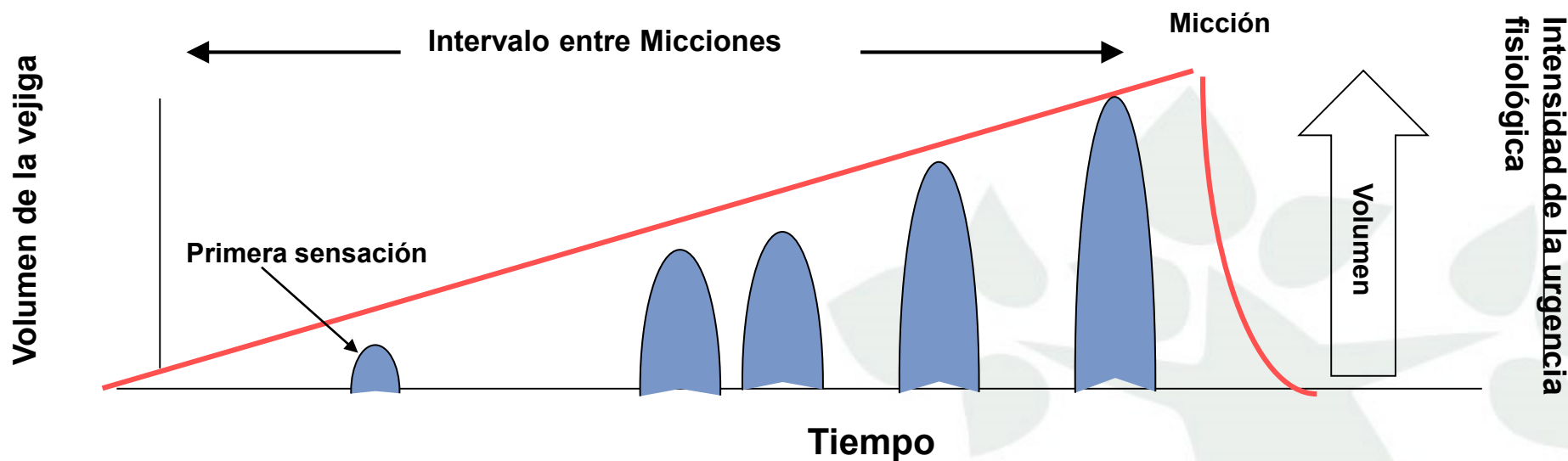
Estructures responsables de la continència

Sandvik H,. J Clin Epidemiol 1995; 48:339-43.

Cardozo L, Isis medical Media Ltd. 2000 UK; 90-170

Cercle fisiològic de la micció

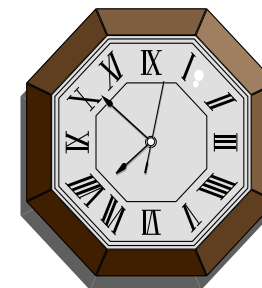
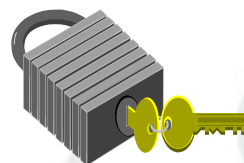

Classificació incontinència urinària

Transitòria
Permanent

- ✓ IU d'esforç
- ✓ IU d'urgència
- ✓ IU mixta
- ✓ IU per sobreiximent
- ✓ IU funcional
- ✓ IU neurògena

Incontinència urinària d'esforç

- És la incontinència que es dona després d'un augment brusc de la pressió intra abdominal (tossir, riure, saltar, esternudar, ajupir-se, etc..) que supera la pressió màxima de la uretra degut a una alteració del mecanisme de tancament de la uretra.
- La pèrdua d'orina és previsible i generalment en poca quantitat

Cas clínic 1

Explica que des de fa 2 anys **perd ocasionalment algunes gotes d'orina.**

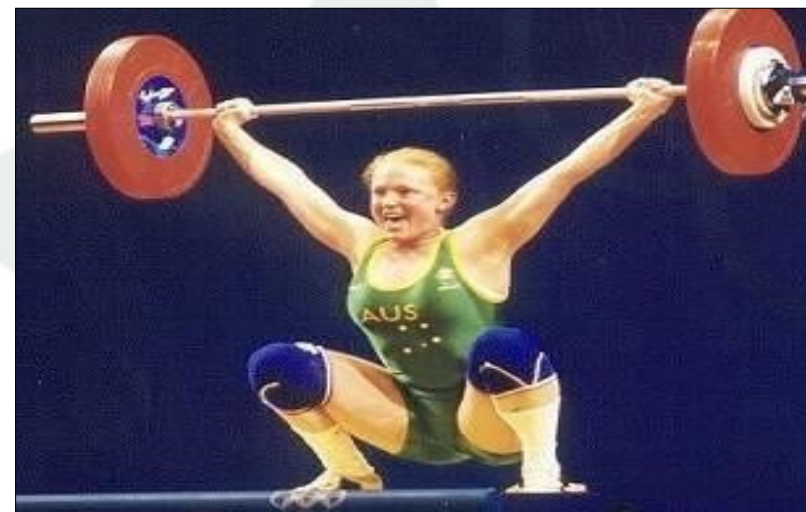
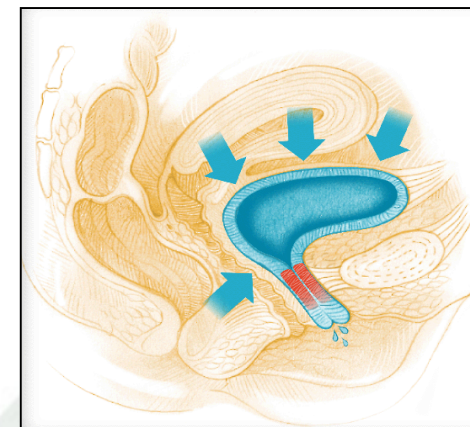
Re interrogant, sap quan les perdrà ja que sempre es al tossir o al fer una classe d'aeròbic al gimnàs. Per això ha deixat de anar al gimnàs on es trobava amb les seves amigues i després sortien . Està molt decebuda del seu propi cos. Creu que només li passa a ella i no s'atreveix a parlar-ne.

IU d' Esforç: Fisiopatologia

Hipermobilitat Uretral

- Desplaçament de la uretra quan hi ha increment brusc de la pressió abdominal
- Decreix la transmissió de pressió

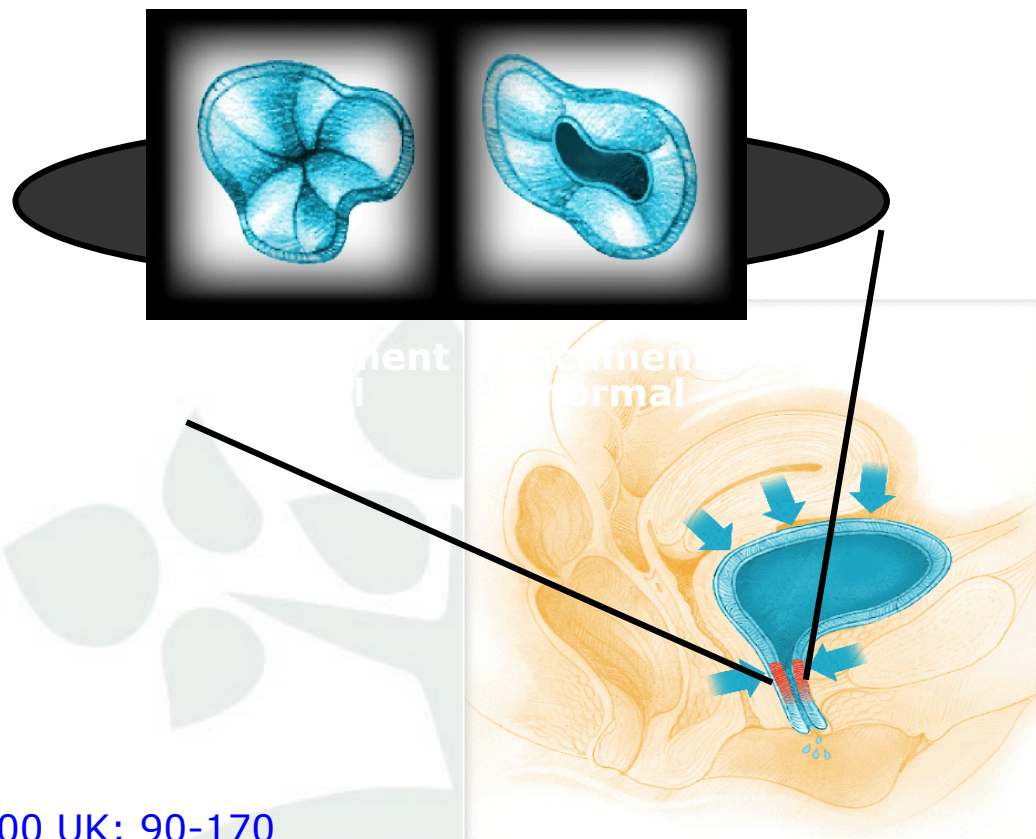

Cardozo L, Isis medical Media Ltd. 2000 UK; 90-170

IU d' Esforç: Fisiopatologia (2)

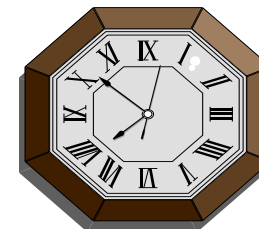
Deficiència d' esfínter intrínseca (ISD)

- La uretra és incapaç de generar suficient resistència de sortida per a mantenir la uretra tancada durant el descans o amb activitat física mínima

Cardozo L, Isis medical Media Ltd. 2000 UK; 90-170

Incontinència urinària d'urgència (IUU)

- Pèrdua involuntària d'orina associada a un fort desig miccional (urgència miccional).
- És un dels símptomes propis de la bufeta hiperactiva junt amb la freqüència miccional i la urgència miccional.

Cas clínic 2

Ja fa temps que si no troba un WC ràpid no pot aguantar les ganes d'orinar i perd un raig gran d'orina

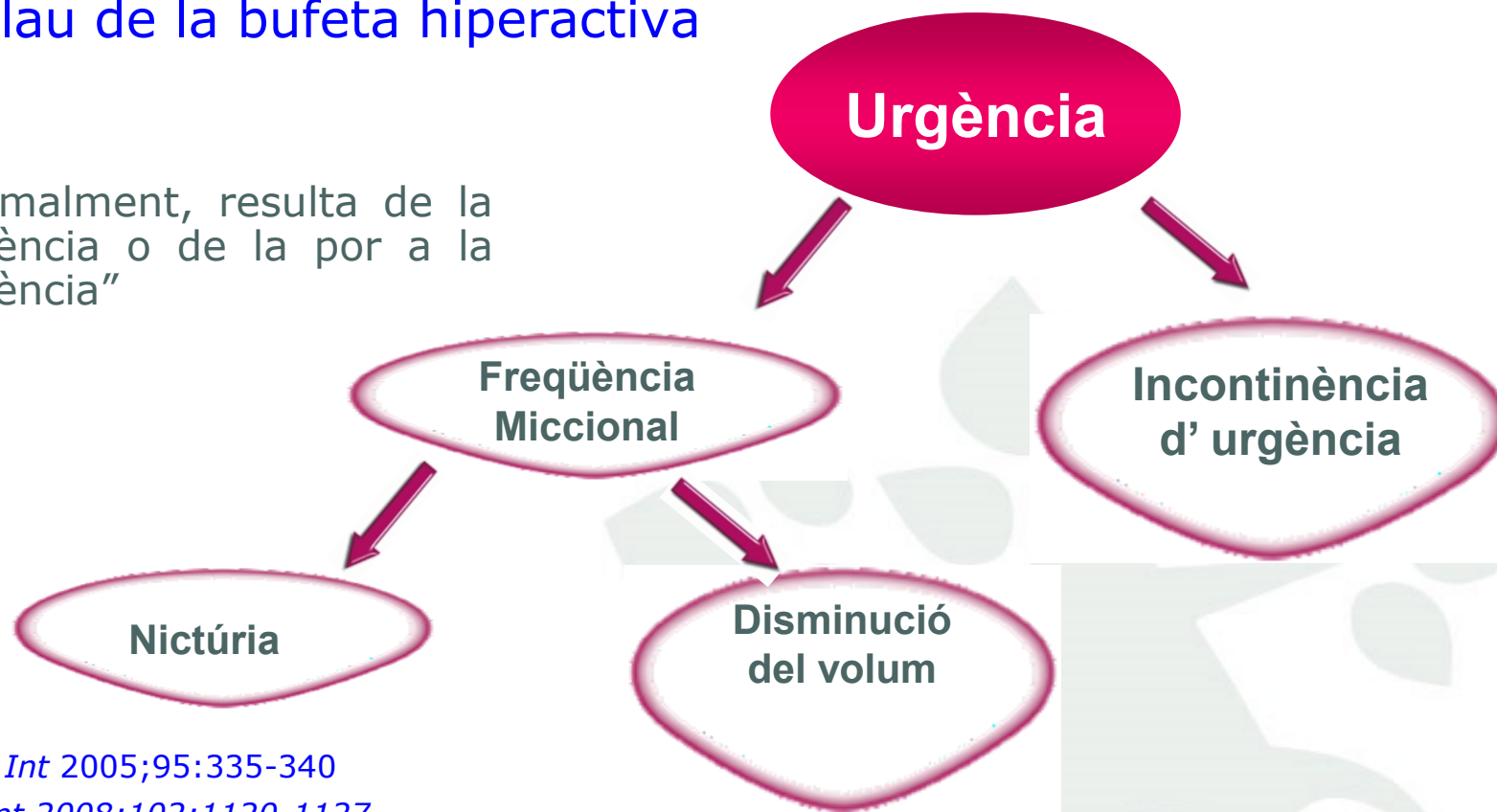
Comenta que algun cop al arribar a casa, no ha arribat a temps al lavabo i se li ha escapat.

Urgència Miccional:

Síntoma clau de la bufeta hiperactiva

Normalment, resulta de la urgència o de la por a la urgència”

Chapple CR. *BJU Int* 2005;95:335-340

Cardozo L. *BJU Int* 2008;102:1120-1127

Incontinència de urgència: Fisiopatologia

IU per hiperactivitat del múscul detrusor

- Idiopàtica
- Neurògena
- Secundària a obstrucció

IU associada a un augment de la activitat sensitiva

Hampel. Urology 1997; 50 : 4-14.

Cas clínic 3

Elisa té 72 anys es diabètica i dislipèmica amb una malaltia vascular perifèrica ,en tractament amb insulina i atorvastatina

Comenta tenir una **nictúria (3/4 cops) i urgència durant el dia , orina cada tres hores**

Porta una petita compresa comercial durant el dia i pràcticament no la mulla; però a la nit no en té prou, quan s'aixeca del llit per anar a orinar molts cops no arriba a temps al lavabo i "es mulla".

Té una vida social activa i viatja molt, en realitat bé per demanar-nos alguna cosa , sobretot quan va de viatge.

Cas clínic 4

Josep de 82 anys, refereix que últimament quan va al WC per orinar

sempre perd unes gotes una estona després i mai aconsegueix una micció completa com les que feia fa un any .

Sensació de pesadesa a la regió hipogàstrica.

Interrogant de nou la potencia del raig d'orina ha canviat i li costa iniciar la micció sobretot al matí.

Creu que es per que es gran, al seu pare ja li passava.

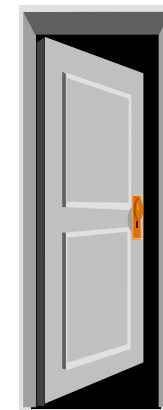
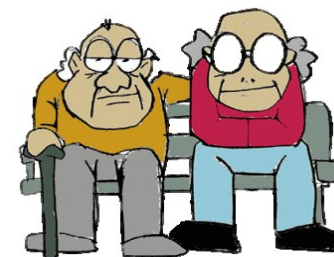

Incontinència urinària funcional

Entorn

Vestits

Dificultats per altres
malalties.....

Incontinència urinària: Història clínica

- Antecedents obstètrics i ginecològics a la dona.
- Semiologia prostàtica (a l'home).
- Antecedents patològics.
- Antecedents quirúrgics sobre tot a la regió pèlvica
- Malalties cròniques i el seu tractament.
- Estils de vida.
- Qualitat de vida

Verecken RL. Acta Urol Bel 1995
Cardoso L, Isis medical Media Ltd. 2000 UK; 39-48
Sandvik . University Bergen 1995

Incontinència urinària: Hàbits i estils de vida

- Begudes estimulants (te, café, coles, tòniques, ...).
- Alcohol.
- Quantitat de líquid ingerit.
- Tabac.
- Infusions amb acció diürètica.

Thürof et al, 1er International Consultation Incontinence Mónaco 1998
Vila Coll MA, Fortuny M AMF 2017, 13:220-225

Incontinència urinària: Fàrmacs que afecten a la orina

- Freqüència, urgència i augment de volum: diürètics i alcohol.
- Relaxació uretral: relaxants musculars, simpaticolític alfa-bloquejants.
- Sedació i retenció d' orina: sedants.
- Retenció d' orina i incontinència per sobreiximent: AINES, anticolinèrgics, antidepressius, alfa i beta-agonistes, antihistamínics, antipsicòtics, antiespasmòdics, calci-antagonistes.

Andrew J, : Practice guideline. Rockeville:1996
Burkhard FC, Guidelines on Urinary Incontinence EAU 2016 .

Incontinència urinària: Valoració del símptoma: ICIQ- SF

- ¿Con que frecuencia pierde orina?
- ¿Qué cantidad pierde habitualmente? (tanto si lleva protección como si no)
- Estos escapes que tiene cuanto afectan su vida diaria? ¿le preocupa?

Espuña et al. Med. Clin (Barc) 2004;122(8):288-92

Incontinència urinària: Valoració del símptoma: ICIQ- SF

Pacients: 500 dones visitades a unitat especialitzada

Qüestionari: 3 ítems

Resultats: temps mig 3,5 min.

- D'acord amb el dg clínic les dones amb con iu van puntuar 11,6(5,9) i les sense iu 4,5(6,3) $p < 0,001$.
- D'acord amb el dg urodinàmic , puntuaren 11,1(6,3) en front a 6,2 (6,5) $p < 0,001$.

Espuña et al. Med. Clin (Barc) 2004;122(8):288-92

Característiques de les pèrdues

- Forma d' inici
- Freqüència
- Intensitat
- Valoració per qüestionari del tipus d'incontinència ICIQ / IPSS en l'home.
- Calendari miccional
- Pad-test

Diari Miccional

Registre dels símptomes urinaris durant un temps determinat (1-3-7 dies)

Registre de:

- Episodis d'urgència
- Pèrdues d'orina associades a la urgència
- Número de miccions
- Volum evacuat
- Ingesta de líquids
- Utilització de compreses i altres materials absorbents, etc.

DIARIO MICCIONAL

Paciente: _____ Fecha: _____

HORA		LIQUIDOS		¿CUANTAS VECES?	CANTIDAD ORINADA			PERDIDAS INVOLUNTARIAS DE ORINA			ACTIVIDAD RELACIONADA CON LAS PERDIDAS	SI UTILIZAR PAÑALES ESPECIFIQUE CANTIDAD Y TIPO
		CANTIDAD	TIPO		POCO	MED.	ABUND.	POCO	MED.	ABUND.	Toser, reírse, fregar,	
12 m - 1 a.m.												
1 a.m - 2 a.m.												
2 a.m - 3 a.m.												
3 a.m - 4 a.m.												
4 a.m - 5 a.m.												
5 a.m - 6 a.m.												
6 a.m - 7 a.m.												
7 a.m - 8 a.m.												
8 a.m - 9 a.m.												
9 a.m - 10 a.m.												
10 a.m - 11 a.m.												
11 a.m - 12 m.												
12 m - 1 p.m.												
1 p.m - 2 p.m.												
2 p.m - 3 p.m.												
3 p.m - 4 p.m.												
4 p.m - 5 p.m.												
5 p.m - 6 p.m.												
6 p.m - 7 p.m.												
7 p.m - 8 p.m.												
8 p.m - 9 p.m.												
9 p.m - 10 p.m.												
10 p.m - 11 p.m.												

http://www.sld.cu/galerias/pdf/sitios/gericuba/diario_miccional.pdf
<http://www.perdidasdeorina.com/Templates/diagnostico.htm#diario>

Factors de risc

INCONTINÈNCIA D'ESFORÇ

- Dones: Post-part, Cirurgia ginecològica, prolapses
- Homes: Prostatrectomies....-
- Obesitat, dones asidues al gimnàs (aeròbic, salts, musculació, etc.) entrenaments per alta competició
- Alteracions eix de la columna vertebral
- Restrenyiment, Vòmits freqüents, Tos crònica, Rinitis al·lèrgica, manera de vestir

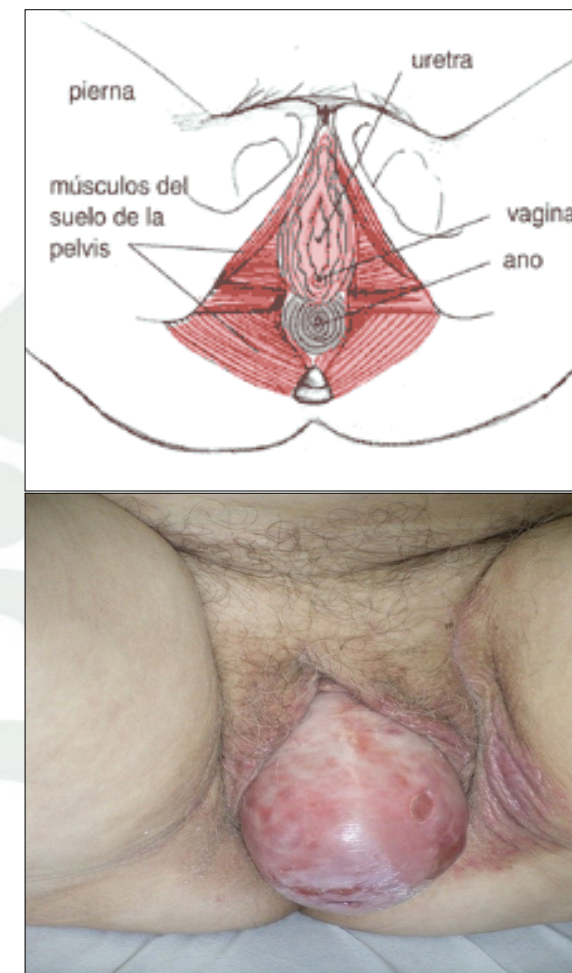
INCONTINÈNCIA D'URGÈNCIA

- Begudes estimulants: té, café, colas, alcohol
- Herbes medicinals amb acció diürètica (farigola, romaní, poniol)
- Infeccions urinàries de repetició
- Polimedicació

Sandvik J Clin Epidemiol 1995 48:339-43
Connolly AM Clin Obstet Gynecol 1999; 42:820-35
Vila MA, Fortuny M AMF 2017, 13:220-225
Billington A. Isis Medical Media Ltd 2002 65-68
Imamura *Cochrane Database of Systematic Reviews* 2015

Exploració

- Exploració física general
- Exploració ginecològica/ prostàtica
  - Regió perineal
  - testing muscular
- Exploracions complementàries
  - Analítica (Glucèmia, creatinina, tira reactiva)
  - Ecografia
  - Estudis urodinàmics

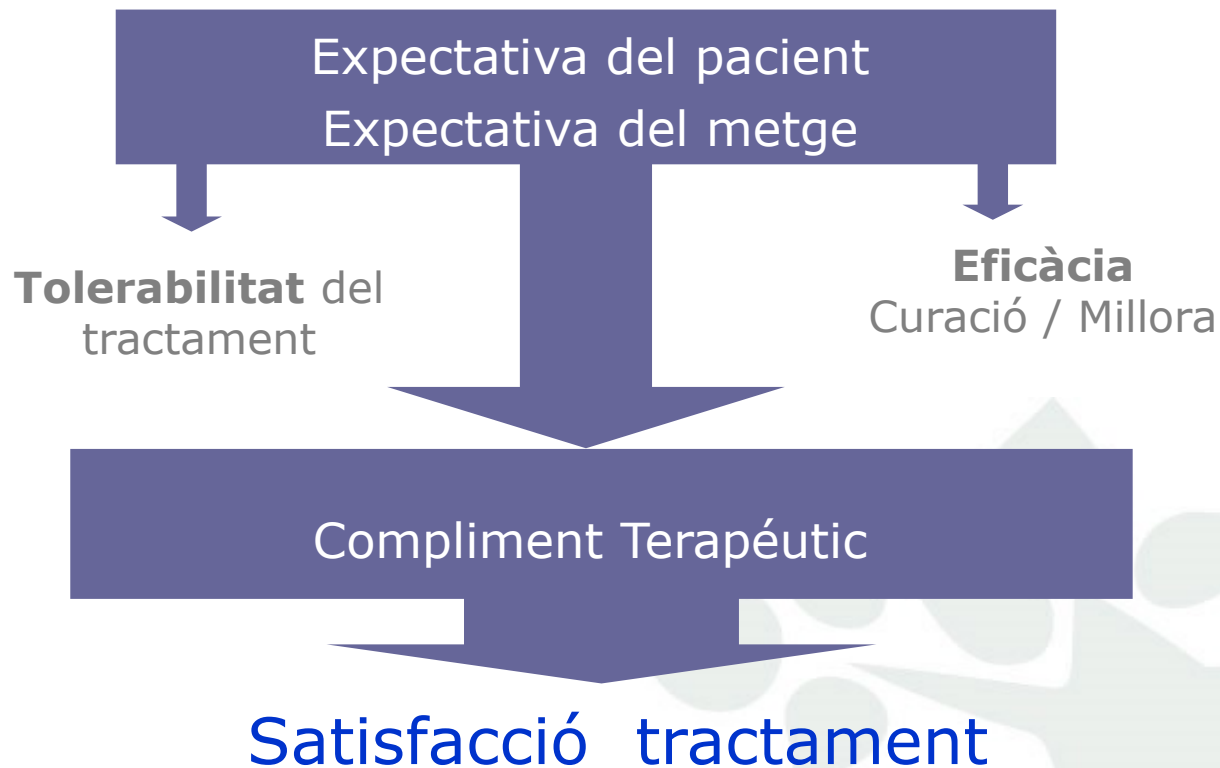
Valoració manual: testing muscular vaginal

- **Grau 0** (nulo) No contracció
- **Grau 1** (indicis) Contraccions suaus < 2 segs
- **Grau 2** (dèbil) Contraccions suaus amb o sense elevació posterior dels dits > 3 segons
- **Grau 3** (moderat) Contracció moderada amb o sense elevació post dels dits 4-5 segons, repetida 3 vegades
- **Grau 4** (bo) Contracció forta 7-9 segons, amb o sense elevació post dels dits repetida 4-5 cops
- **Grau 5** (fort) Contraccions fortes amb elevació post dels dits > 10 segons, repetides 4 ó 5 cops

Recomanació de Proves complementàries

- Proves molt recomanades
- Història clínica i qüestionari validat
  - Examen físic amb exploració ginecològica i testing muscular
  - Diari miccional
  - Analítica (tira) de orina
  - Pad test
- Proves recomanades (la majoria)
  - Funció renal
  - Ecografia amb valoració de residu post-miccional
  - Fluxometria
  - Cistomanometria
  - Urodinamia

Orientació cap a la decisió terapèutica

Payne CK et al. BJU Int 2007; 99(1): 101-106
<http://www.primeradental.com/formentera/images/portada.png>

Tractament de la **IU D'ESFORÇ**: EXERCICIS DE KEGEL

- Rehabilitació
  - Reforçament del sol pelvià
  - Estimulació elèctrica
- Dispositius
- Estrògens
- Tractament quirúrgic

Tractament rehabilitador de la IU: EXERCICIS DE KEGEL

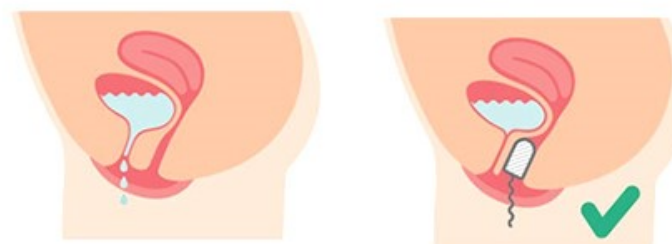
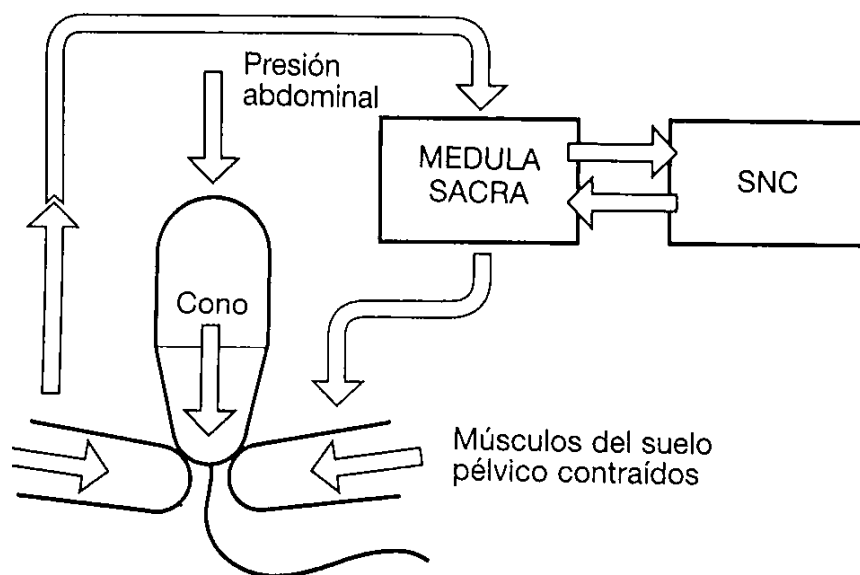
- **Entrenament:** series de 10-30 minuts, 2-3 cops al dia, 2-5 cops/setmana, 4 setmanes - 6 mesos.
- **Manteniment:** 15 minuts 2 cops al dia, 3 cops/setmana.

La millora es produeix a les 6 - 12 setmanes

Si es deixa el tractament, les millores desapareixen a partir de la 10-20 setmanes.

La contracció del sol pèlvic serveix de prevenció d'escapaments en situacions de risc.

Cons vaginals

Cons vaginals de diferent pes

Dispositius

- Intravaginals (Grau B), elevador (pessaris):
  - Aprenentatge , destresa manual, acceptació
  - No donen obstrucció significativa
  - Infeccions i erosions
- Tampons especials

Tractament Incontinència urinària d'urgència

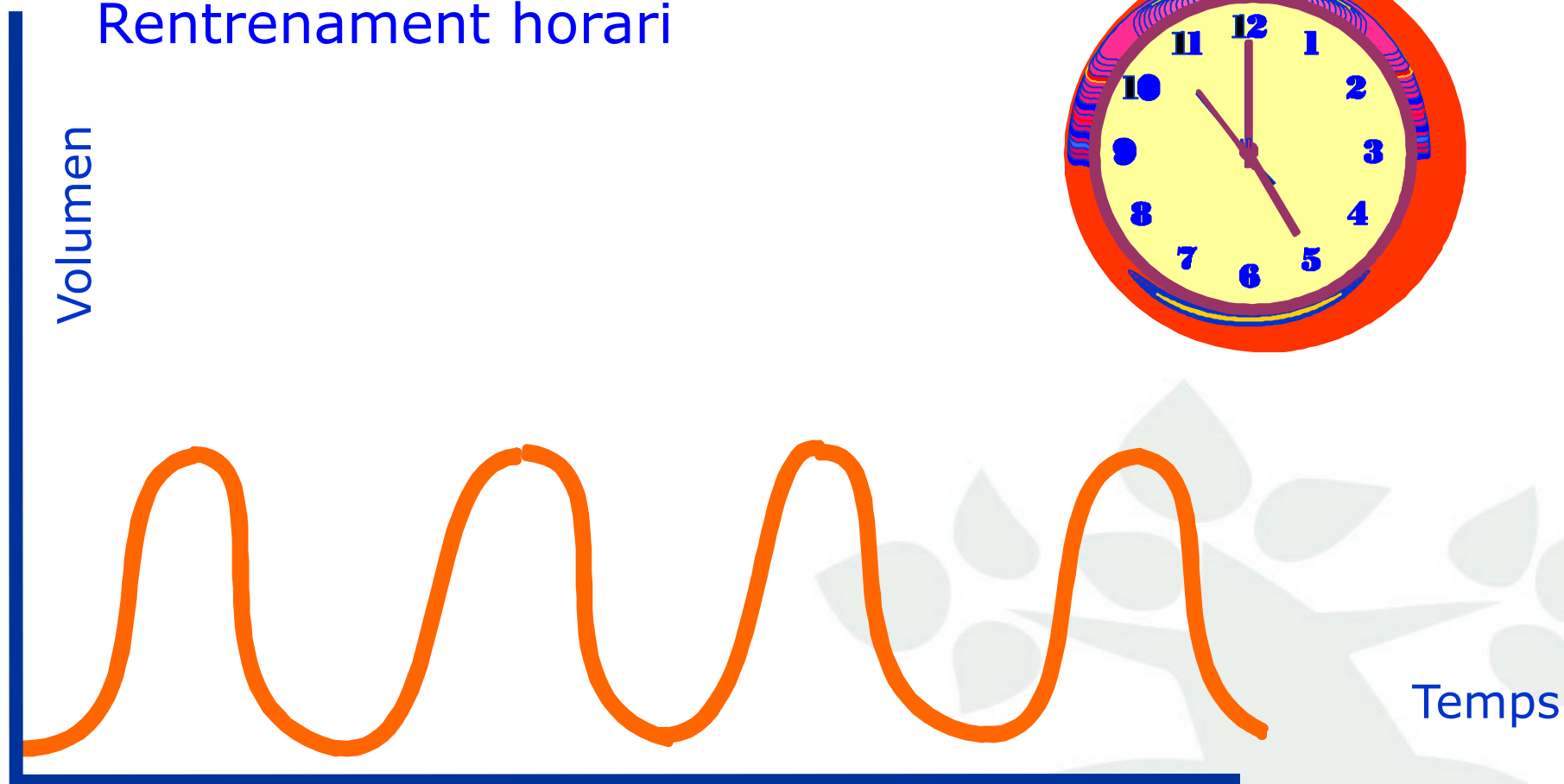
- **Mesures generals:** reduir la ingesta de líquids, evitar begudes estimulants, control del restrenyiment.

- Reeducació vesical (miccions programades)
- Rehabilitació de la musculatura del sol pelvià(RMSP)
- Biofeedback
- Estimulació elèctrica

Espuña M et al. Med Clin 2003; 120(12):464-72

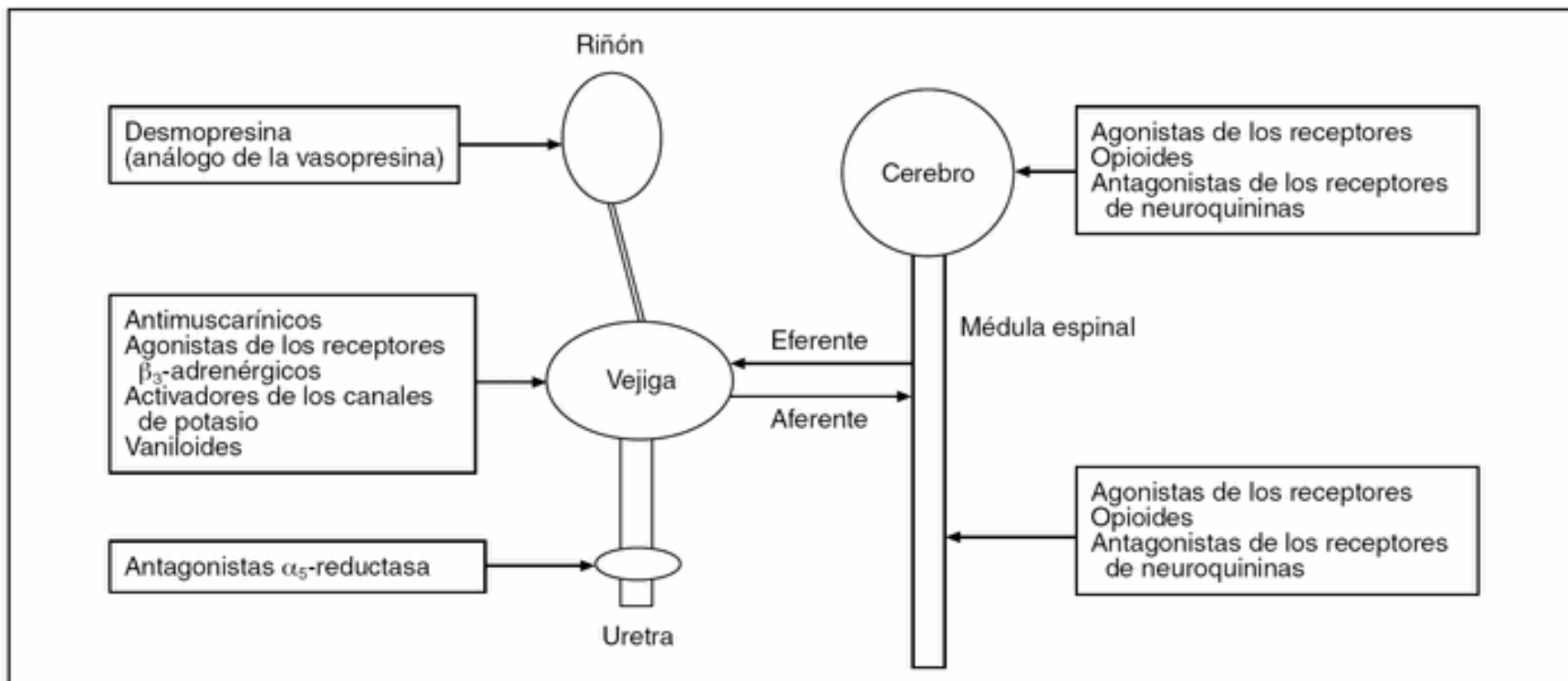
Rentrenament horari

Innervació de la bufeta urinària

- **S.N.PARASIMPÀTIC:** Detrusor
  - ✓ Assegura el buidament per contracció del detrusor
- **S.N.SIMPÀTIC:** Trígon i Esfínter intern
  - ✓ Assegura la continència mantenint el coll de la bufeta tancat en la fase d'ompliment
- **Nervi PUDEND:** Esfínter extern i Esfínter anal
  - ✓ Assegura la continència tancant l'esfínter

Fàrmacs pel tractament de la incontinença urinària

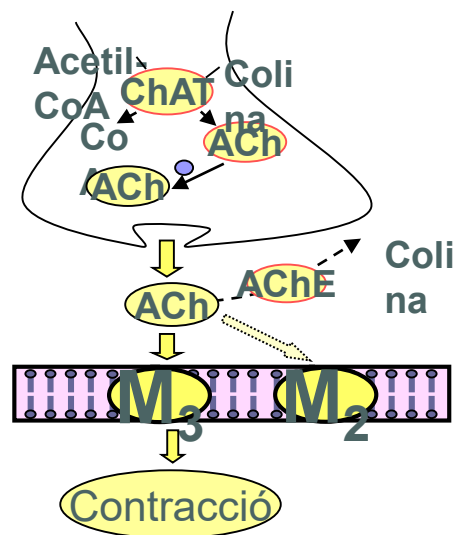
Tractament incontinència urinària d'urgència

- Oxibutinina 5-15mg/dia (normalment repartit en 3 dosis)
- Oxibutinina en pegats 3,9mg/24h (posar-se'n dos cops /setmana)
- Clorur de Trospi 20mg/12h
- Tolterodina 2mg/12horas² o LR 4mg/dia (antagonista M3)
- Solifenacina (antagonista M3) 5-10mg/dia
- Fesoterodina 4-8mg/dia
- Mirabegron 50 mg/dia
- Propiverina 30mg/dia

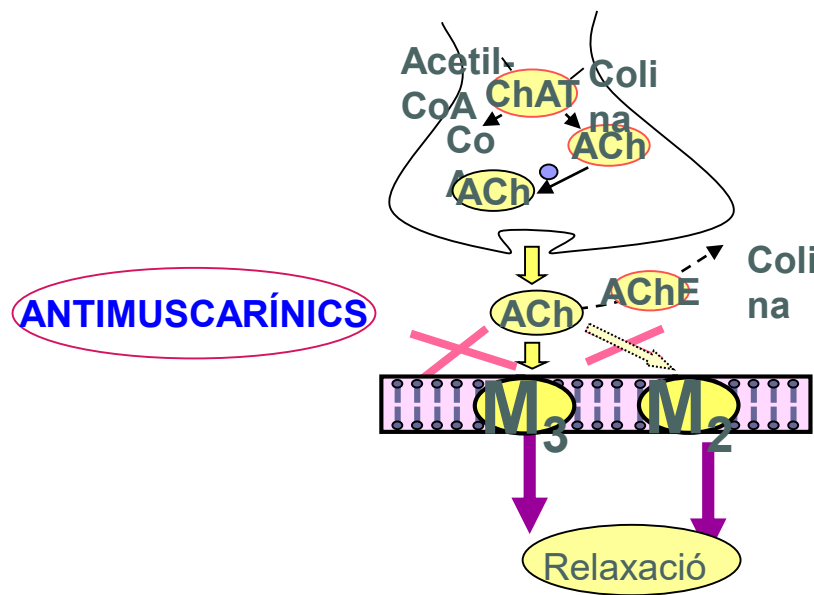
Antimuscarínics: Mecanisme d'acció

La contracció normal :

- Alliberació d' Acetilcolina des de les terminacions neuronals presinàptiques
- Estimulació dels receptors muscarínics presents al muscle detrusor

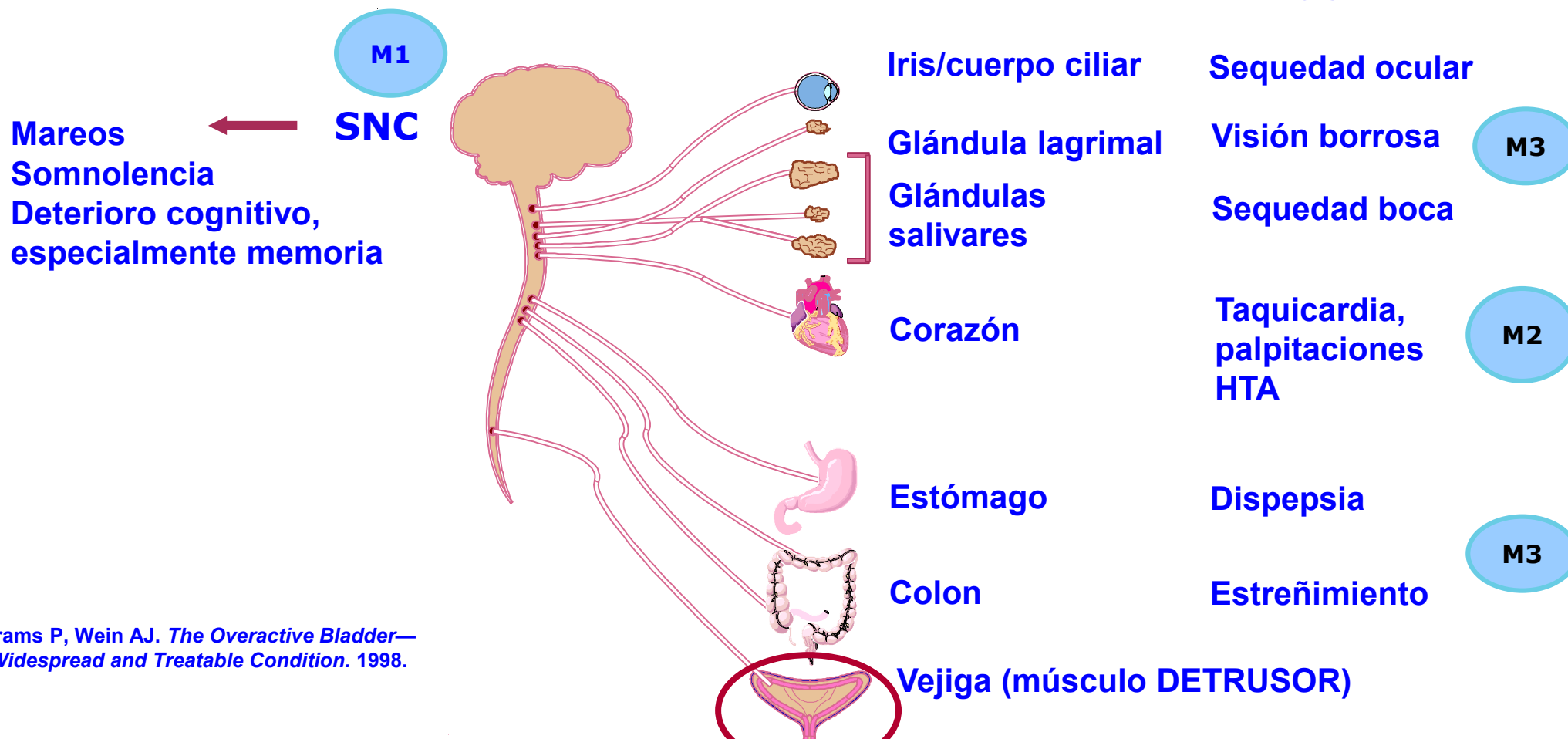

- Inhibició de las contracciones involuntàries de la bufeta
- Augment de la capacitat vesical

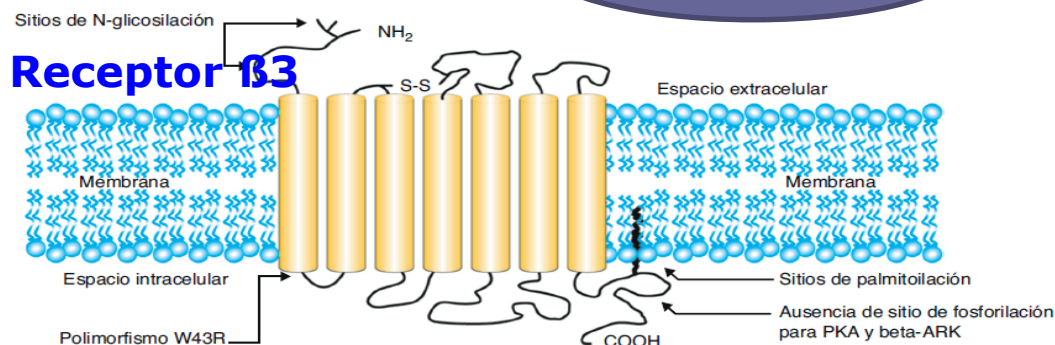
Adaptado de Abrams P et al. Br J Pharmacol 2006; 148: 565-578

Efectes secundaris: Resultan de la no selectivitat per la vejiga

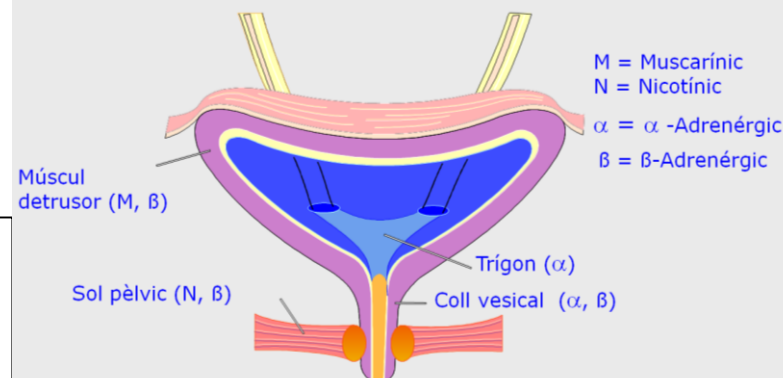
Abrams P, Wein AJ. *The Overactive Bladder—A Widespread and Treatable Condition*. 1998.

Agonista β_3

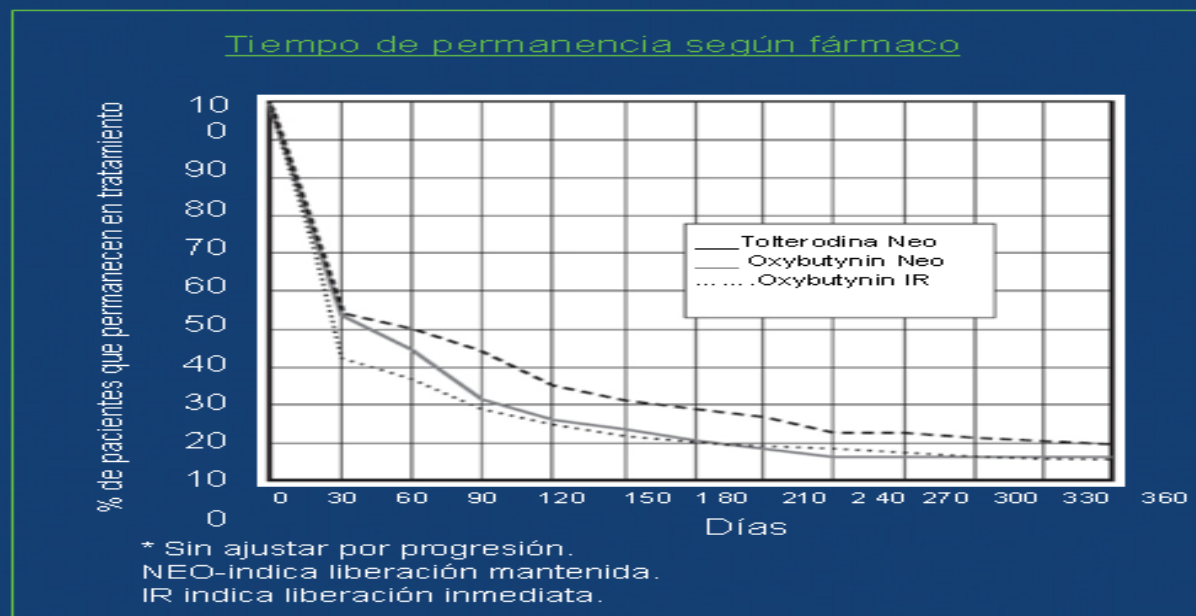
- Relajan el **músculo liso vesical** a través de la activación de los receptores adrenérgicos β_3
- Aumentan el **volumen medio miccional** y **disminuye la frecuencia** de las contracciones no miccionales sin afectar a la presión miccional
- Mejoran la **capacidad de llenado** por estimulación de los receptores β_3 vesicales.

Distribució dels receptors colinèrgics i adrenérgics en el tracte urinari inferior

Angulo et al. Actas Urol 2013
Tyag P. IDrugs. 2010; 13(10):713-722

Adherència al tractament Oxibutinina versus tolterodina en Bufeta hiperactiva. Anàlisi poblacional

19. Shaya, et al. Am J Manag Care 2005.

Tractament de la Incontinència urinària Mixta

REHABILITACIÓ

- Reentrenament d'hàbits (bladder training)
- Estimulació elèctrica

ANTICOLINÉRGICS

- Oxibutinina
- Cloruro de trospi
- Tolterodina
- Solifenacina
- Fesoterodina
- Mirabegron
- Propiverina

Tractament de la patologia urinària en l'home

- Bloq α -Adrenergics:
  - Doxazosina
  - Alfuzosina
  - Terazosina
  - Tamsulosina...
- *Anticolinèrgics*
- Inhb 5α reductasa
- Sondatge
- Cirurgia

Suïtípo de RA	Localizaci3n tisular
RA α_{1A}	Pr3stata
RA α_{1B}	Vasos sanguíneos
RA α_{1D}	Músculo detrusor (Vejiga)

MANEIG DE LA INCÒNTINÈNCIA URINÀRIA A L'ATENCIÓ PRIMÀRIA

- Cerca activa.
- Història clínica dirigida.
- Mínimes proves complementàries.
- Tractament conservador.
- Valorar derivació.

Criteris de derivació

- Persistència de la clínica després de tractament conservador.
- Diagnòstic difícil o dubtós que necessiti proves diagnòstiques no disponibles a primària.
- Hematúria, infeccions d'orina de repetició.
- Prolapse genital simptomàtic, HBP obstructiva (residu postmiccional)

M^a A Vila - M Fortuny

Criteris de derivació (2)

- Transformació de cop de una IUE pura en una IUU.
- Bufeta neurògena.
- Antecedents de cirurgia o radioteràpia en los 6 mesos previs.

M^a A Vila - M Fortuny